

לְשֵׁם שָׁמַיִם: יג רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר הָיִי זְהִיר בְּקִרְיַאת
 שְׁמַע וּבִתְפִּילָה וּכְשֶׁאֲתָה מִתְּפִלָּל אֵל תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ
 קִבַּע אֶלָּא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לְפָנֵי הַמָּקוֹם שְׁנֵאמַר:
 בִּי־חַנוּן וְרַחוּם הוּא אֶרְךְ אַפָּיִם וְרַב־חֶסֶד וְנָחָם
 עַל־הַרְעָה: וְאֵל תְּהִי רָשַׁע בְּפָנֵי עֲצַמְךָ: יד רַבִּי

תנ"א: א) יואל ב יג.

פירוש הרע"ב

יג הוי זהיר בקריאת שמע, לקרותו צעונתו, וכן צתפלה להתפלל כל תפלה ותפלה צעונתה. קבע, כאדם שיש עליו חובה דבר קבוע ואומר אימתי אפרוק מעלי חוב זה, אי נמי קבע, כאדם שקבוע לו לקרא פרק אחד פרשה אחת, שאומר אותה בקריאה צעלמא ואינו אומרה בלשון תחנונים, כאדם שמבקש רחמים. בי אל חנון ורחום הוא, רוצה בתחנונים, ועל ידי התחנונים הוא מרחם מיד. ואל תהי רשע בפני עצמך, אל תעשה דבר שהיום ולמחר תרשיע אתה לעצמך צו, ורמז"ס פירש אל תהי רשע צעיניך, כלומר לא תחזיק עצמך ברשע שמחוך כך אתה יואל לתרבות רעה לגמרי, ואני שמעתי אל תהי רשע בדבר זה שתפרוש מן הצבור, ותעמוד בפני עצמך.

ביאורים

יג) רבי שמעון אומר: הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה, וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום. . . ואל תהי רשע בפני עצמך

השאלות במשנתנו: א. כלום יש צורך בציווי דמילי דחסידותא שחייב אדם ליזהר במצוות עשה? ב. מהו החידוש ב"אל תעש תפלתך קבע" על מה ששנינו²³⁷ "העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים". ג. הקשר בין "ואל תהי רשע בפני עצמך" לשתי ההוראות הראשונות דמשנתנו. ד. הקשר לבעל המאמר — רבי שמעון בן נתנאל.

והביאור:

רבי שמעון בן נתנאל, התנא דמשנתנו, הי' בדוגמת רבי שמעון בן יוחאי, שהי' "תורתו אומנתו" (כדלקמן בסוף הביאור). ועל פי זה יש לפרש שלש ההוראות. הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה — הוראה זו מכוונת לתלמידיו. מאחר שהוא בעצמו הי' "תורתו אומנתו" ולא הפסיק לקריאת שמע ולתפלה²³⁸, הזכיר לתלמידיו שלא יעשו כמותו ויהיו זהירים במצוות אלו.

237) ברכות פ"ד מ"ד. 238) כמאמר רשב"י (ירושלמי ברכות פ"א ה"ב) כגון אנו כו' אפילו לק"ש אין

ביאורים

וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום — הוראה זו מכוונת לחבריו, שגם אצלם הי' תורתם אומנתם והיו פטורים מתפלה (אך לא היו בדרגתו, ולכן הפסיקו לקריאת שמע): „כשאתה מתפלל — כשהם כן מתפללים (כידוע²³⁹ שגם אלו שתורתם אומנתם מתפללים מזמן לזמן) — אל תעש תפלתך קבע (שיחשוב מתי אפסיק מעלי עול זה²⁴⁰ וישוב לעסק התורה) אלא רחמים ותחנונים לפני המקום”.

ואל תהי רשע בפני עצמך — רבי שמעון בן יוחאי אמר²⁴¹, „יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין” (היינו שגם אלה שיש עליהם דין ועונש הוא פוטר אותם). ומכיון שענינו ומעלתו של רשב"י התבטא ב„תורתו אומנתו”, מובן שיכלתו זו קשורה להענין ד„תורתו אומנתו”. ומזה שגם רבי שמעון בן נתנאל, שהי' בדוגמת רשב"י (כדלקמן), היתה פעולתו בעולם על דרך זה.

וזוהו „ואל תהי רשע בפני עצמך”: טעם אזהרה זו הוא — שבאם יחזיק את עצמו לרשע יתייאש מלעשות תשובה²⁴², ואזהרה זו נצרכת ביותר מצד פעולתו הנ"ל של רבי שמעון בן נתנאל. דהנה בכלל מי שמחזיק את עצמו לרשע (ובמילא לא ישתדל מצד עצמו לעשות תשובה) הרי מביאים עליו מלמעלה פורעניות ויסורים ר"ל בכדי לעוררו לתשובה²⁴³; משא"כ כשזכותו של רבי שמעון בן נתנאל מגין עליו מפני הפורענות. ולכן אמר, שאף על פי כן לא יחזיק את עצמו לרשע, כי כל אחד יכול וחייב (ולא ידח ממנו נדח ו)יעשה תשובה, ויתירה מזו — אין צורך ביסורים כו', אלא בידו לשוב מתוך הרחבה וחיי מנוחה ושלוה.

והנה, ענין הנ"ל — שרבי שמעון בן נתנאל הי' בדוגמת רשב"י — מרומז בזה שבמשנתנו לא נאמר „רבי שמעון בן נתנאל אומר”, אלא נאמר „רבי שמעון” סתם — והרי סתם רבי שמעון הוא רשב"י²⁴⁴.

והביאור בזה:

„שמעון” הוא מלשון שמיעה²⁴⁵, ותוכנו האמיתי של שמיעה הוא הבנה והשגה. זהו הקשר בין השם „שמעון” ל„תורתו אומנתו”: „תורתו אומנתו” הוא ההתאחדות של האדם עם תורה באופן שהיא נעשית (כל) „אומנתו”, והדבר אפשרי דוקא על ידי הבנה מלאה בתורה, שאז מתיחד עם התורה ב„יחוד נפלא”²⁴⁶. ומזה — שכל אלו הנקראים בשם „שמעון” הם (בהעלם על כל פנים) „מעין” של רבי שמעון סתם — רשב"י („תורתו אומנתו”). ולכן מדגיש מסדר המשנה שבעל המאמר הוא רבי שמעון סתם, ללמדך שרבי שמעון בן נתנאל אמר הוראות אלו בסיבת היותו במעלת רבי שמעון סתם (רשב"י) — „תורתו אומנתו”.

מפסיקין. ואפילו לשיטת הבבלי (שבת יא. א) שרשב"י הפסיק לק"ש — י"ל שלאחר שיצא מן המערה התעלה לדרגה נעלית יותר ב„תורתו אומנתו” ולא הפסיק אף לק"ש. ורשב"ג הי' בדרגה זו. (239) ראה סוף מסכת ר"ה. ובר"י לר"ף ברכות (ח, א), דרשב"י הי' מתפלל משנה לשנה. (240) רש"י. (241) סוכה מה, ב. (242) פיה"מ. (243) כמארז"ל (חגיגה ט, ב) יאה עניותא ליהודאי (כפירוש הר"ח שם). (244) רש"י ד"ה משמו — שבועות ב, ב. (245) ויצא כט, לג. וראה לקוטי לוי יצחק אגרות (ס"ע שלט) לגבי רשב"י. (246) תניא פ"ה.

ביאורים

דהנה, כתוב בזהר²⁴⁷ שהכוונה ב"תורתם אומנתם" הוא לאלו ש"לא זזת שכינתא מנהון כל יומיהן" והם "דירה לשכינתא". ולימוד כזה (שכל מהותו של הלומד הוא תורה והוא מתאחד עם גותן התורה) קשור עם פנימיות התורה דוקא, וכמפורש בתיקוני זהר²⁴⁸ ש"מארי קבלה (דוקא) . . עבדין לה דירה (לשכינה)". נמצא ש"תורתו אומנתו" של רשב"י קשור עם היותו ממארי קבלה; והרי גם רבי שמעון בן נתנאל הי' ממארי קבלה:

מסופר בגמרא²⁴⁹ שרבי אלעזר בן ערך בקש רשות מרבן יוחנן בן זכאי לומר "דבר אחד שלמדתי" במעשה מרכבה, ולאחר שפתח רבי אלעזר במעשה מרכבה "ירדה אש מן השמים כו", וכששמעו מזה רבי יוסי הכהן ורבי שמעון בן נתנאל "פתחו אף הם במעשה מרכבה, אמרו יום אחד בתקופת תמוז הי' ורעשה הארץ ונראתה הקשת בענן ויצאה בת קול ואמרה כו". הרי שרבי שמעון בן נתנאל הי' ממארי קבלה, ובאופן כזה שדיבורו במעשה מרכבה פעל המשכת השכינה למטה ("רעשה הארץ כו" ויצאה בת קול ואמרה כו"). ומזה מובן שהי' בבחינת "דירה לשכינתא"²⁵⁰.

רבי שמעון אומר, הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה

נתבאר לעיל, שרבי שמעון הוא רבי שמעון בן נתנאל, שנמנה בין חמשת תלמידיו של רבי יוחנן בן זכאי, ונקרא כאן רבי שמעון סתם לרמז על שייכותו לרשב"י, שסתם רבי שמעון הוא רשב"י, שתורתו אומנתו, כולל ובמיוחד הלימוד בפנימיות התורה, כרשב"י מארי דהזהר, כפי שמצינו שרבי שמעון בן נתנאל דרש במעשה מרכבה. ורבי שמעון מדגיש את הזהירות בקריאת שמע ובתפלה, אף שלכאורה הי' צריך להדגיש את הזהירות בלימוד התורה באופן דתורתו אומנתו, שכן, ההנהגה דתורתו אומנתו באופן שאין מפסיקין לקריאת שמע ותפלה שייכת ליחידי סגולה בלבד (גם בין אלו שתורתם אומנתם), ולכן צריך רבי שמעון להזהיר את תלמידיו, וכל בני ישראל, שיהיו זהירים בקריאת שמע ובתפלה.

ויש לבאר דיוק הלשון "הוי זהיר" דייקא, מלשון זוהר ואור: אף שעיקר האור נעשה על ידי לימוד התורה, "תורה אור"²⁵¹, משתדל רבי שמעון בטובתם של אלה שעדיין לא הגיעו לדרגת תורתו אומנתו, שגם אצלם יהי' האור על ידי קריאת שמע ותפלה.

ויש לומר, שההוראה והנתינת כח לזהירות בקריאת שמע ובתפלה על ידי רבי שמעון, שתורתו אומנתו — היינו שרבי שמעון "מכניס" את האור שלו בקריאת שמע ובתפלה — נמשכת מדרגת האחדות שלמעלה מהתחלקות, שעל ידה נעשה חיבור שני אופני העבודה דתורה (המשכה מלמעלה למטה) וקריאת שמע ותפלה (העלאה מלמטה למעלה).

(247) ח"ג רלת, ב. (248) בהקדמה (א, ב). (249) ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א. (250) לקו"ש ח"י"ז עמ' 356 (עיי"ש באורך). (251) משלי ו, כג.